created in the mid-16th century from structural ceramic items (flat floor tiles, floor tiles, and brickbats) was recorded below the stone paving (Fig. 4). The same floor was also discovered in the corridor connecting both of the excavated rooms. A pit containing large pieces of charcoal was discovered under the remains of the earliest masonry building that stood at the site of town hall building but only partially excavated. A fragment of the aforementioned floor, i.e. an uneven lime mortar surface, of the early building was found in test pit 6, which was excavated in the NW part of the remains of this building. In other test pits excavated at various sites in the building's basement, 15th, 18th, and 20th-century surfaces (lime mortar paving, stone paving, and brick flooring) as well as 15th and 18th-century masonry structures partially destroyed during the interwar period have been discovered. The continuation of the investigation in the basement of the Vilnius town hall is foreseen.

Linas Girlevičius

Detalieji tyrimai Polocko gatvėje 2

2014 m. kovo mėnesį atlikti archeologiniai tyrimai sklype Polocko g. 2 ir jame esančiame pastate. Sklypas Polocko g. 2 yra istoriniame Užupio priemiestyje, kiek nutolęs nuo dviejų gatvių trasų – Užupio–Polocko ir Krivių gatvių – išsišakojimo. Manoma, kad Polocko gatvės trasa yra labai sena – dalis XX a. tarpukariu dirbusių Vilniaus praeities tyrinėtojų (pvz., Marjanas Moreliovskis) nurodo buvusį Polocko (Vitebsko) kelią egzistavus nuo 1320 m. (kitų šaltinių duomenimis – nuo 1318 m.). Krivių gatvės trasoje manoma buvus kelią iš Vilniaus senamiesčio bei pilių teritorijų į istorinį Antakalnio priemiestį ir toliau į ŠR Lietuvą, Daugpilį (Dinaburgą). Dabartinių Polocko ir Krivių gatvių išsišakojimą galima rasti 1581 m. datuojamame Georgo Brauno ir Franso Hogenbergo Vilniaus miesto plane, čia jis vaizduojamas tankiai užstatytas nedideliais pastatais. 1737–1740 m. datuojamame plane iš saksų generolo Johano Georgo Maksimilijano fon Fiurstenhofo Europos miestų planų rinkinio apytikrėje dabartinio sklypo Polocko g. 2 vietoje vaizduojamas nedidelis namas arčiau Krivių gatvės trasos. 1808 m. Vilniaus plane sklype vaizduojama daugiau ilgų, galais į gatves orientuotų medinių (?) pastatų. Į P, PR nuo tiriamojo sklypo šiame plane pavaizduotas per Polocko gatvę ir veikiausiai dabartinį sklypą Polocko g. 7A Vilnios vagos link tekantis upelis. 1845 m. Vilniaus plane sklype vaizduojamas mūrinis užstatymas prie Polocko ir Krivių gatvių, bet išlikę ir ištęsto plano mediniai pastatai. XIX–XX a. istoriniai sklypai – posesijos – šioje Vilniaus dalyje buvo netaisyklingų formų. Prie nedidelių pastatų buvo dideli daržai, sodai. Dabartinėje aikštėje, esančioje tarp Užupio, Polocko ir Krivių gatvių, XIX a. veikė turgavietė, kurioje daugiausia prekiauta malkomis, šluotomis, žabais. Žinoma, kad sklype Polocko g. 2 XIX a. viduryje pastatyta mūrinių pastatų. XX a. pradžioje pastate veikė pradžios mokykla, buvo vaikų prieglauda ir ligoninė. Tarybiniu laikotarpiu bei Lietuvai atgavus nepriklausomybę pastatuose veikė gydymo įstaiga, vėliau pastatai privatizuoti, ilgai stovėjo tušti.

Sklype iki šiol archeologiniai tyrimai nebuvo atliekami, tačiau tyrimai vyko artimiausioje šio sklypo aplinkoje. 2003 m. atlikti tyrimai sklypo Polocko g. 6 Š dalyje (*ATL 2003 m*., V., 2005, p. 234–236). Ankstyviausias sklype tirto kultūrinio sluoksnio horizontas datuotas XVI a. Šio sluoksnio storis 10–40 cm. XVII a. pagal

aptiktus radinius datuotų kultūrinio sluoksnio horizontų storis skirtingose sklypo dalyse svyravo nuo 0,8–1 m iki 1–1,3 m. Bendras kultūrinio sluoksnio storis siekė iki 2,5 m. R sklypo dalyje aptiktos XVII a. I pusėje pastatytos skliautuotos krosnies liekanos. Tiksli krosnies paskirtis nenustatyta, jos aplinkoje neaptikta pastato ar kitokio statinio liekanų.

2011 m. žvalgomuosius tyrimus skvere į V nuo sklypo Polocko g. 2 atliko archeologas A. Kuzmickas (*ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 490). Projektuojamo garažo vietoje tirtas 24 m^2 plotas. Tirtose vietose žemiau velėnos ir po ja buvusiu juodos žemės sluoksniu tirtas 30–70 cm storio maišytas juodos arba pilkos žemės sluoksnis, susiformavęs XIX–XX a. Po šiuo sluoksniu fiksuotas 10–30 cm storio rudos spalvos neintensyvus kultūrinis sluoksnis, pagal radinius datuotas XVII a. II puse – XVIII a. I puse. Po šiuo sluoksniu pasiektas įžemis.

2013 m. žvalgomuosius tyrimus sklypo Polocko g. 6 P dalyje atliko L. Girlevičius (*ATL 2013 metais*, V., 2014, p. 358–359). Tyrimai atlikti 6 m^2 plote, ištirti 3 šurfai. Šurfe 1 fiksuotas 1,6 m ir storesnis kultūrinis sluoksnis. Viršutinėje šurfo dalyje kasti bendro 0,6–1,15 m storio sluoksniai, kurie veikiausiai yra suformuoti po II Pasaulinio karo. Po jais aptiktas netvarkingas akmenų grindinys. Žemiau tirtas XVI–XIX a. datuotas sluoksnis. Šurfo Š dalyje 1,6 m gylyje pasiektas smėlio įžemis. Šurfo P dalyje būta ūkinės duobės ar kito reljefo darinio, kurio užpildas nebuvo visiškai ištirtas. Šurfo 2 tyrimo rezultatai menki, mat jame atkasus elektros kabelius tyrimus teko nutraukti. Arčiausiai sklypo Polocko g. 2 tirtas šurfas 3. Jo viršutinėje dalyje buvo apardytas vėlyvas kultūrinio sluoksnio horizontas, po juo – vykstant natūraliems procesams ar dėl žmogaus veiklos susiformavęs smėlio sluoksnis. Žemiau smėlio sluoksnio šurfe 3 tirtas XV–XVII a. pagal radinius (juodosios keramikos ąsočio šukę, redukcinėje aplinkoje išdegtų puodų fragmentus) datuotas ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas. Maždaug 1 m gylyje šurfe 3 pasiektas smėlio įžemis.

2014 m. archeologiniai tyrimai sklype buvo suskirstyti į du etapus. Pradžioje buvo atlikti žvalgomieji tyrimai projektuotojams ir geologams aktualiose vietose. Vėliau atlikti detalieji tyrimai dviejuose kiemuose. Jų metu iki pradedant realius statybos darbus siekta ištirti kuo didesnį sklypo plotą. Tyrimai iki šiol yra atlikti 600 m^2 plote, juos numatoma tęsti 2015 m. Numatomo rekonstruoti pastato Polocko g. 2 kiemuose ir rūsio bei pusrūsio patalpose atlikti žvalgomieji tyrimai. Jų metu 7,25 m^2 plote ištirti 6 šurfai: 3 pastato išorėje ir 3 jo viduje. Pastato išorėje, kur ištirti šurfai 1–3, tirtas nuo 30 cm iki 1,75 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio ankstyviausias horizontas datuotas XVI a. Aptikta gana daug XVII–XIX a. datuojamų archeologinių radinių. Nustatyta, kad neužstatytoje sklypo dalyje, kur ketinama atlikti statybos darbus, iki juos pradedant būtina atlikti detaliuosius archeologinius tyrimus. Pastate tirtuose šurfuose 4–6 archeologinio sluoksnio, archeologinių radinių, struktūrų neaptikta. Nustatyta, kad toliau pastate pakaks žvalgymų žemės kasimo darbų metu. Detaliųjų tyrimų metu tirtas nuo 30 cm iki 1–1,4 m storio, o į įžemį įgilintų objektų vietose – daugiau nei 6 m storio kultūrinis sluoksnis. Ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas datuojamas XV ar net XIV a. Ankstyviausi aptikti radiniai (Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kazimiero Jogailaičio denarų lobis, puodyninių koklių, ankstyvosios juodosios keramikos šukės) datuotini XV a. II puse – pabaiga. Ankstyviausiu sklypo apgyvendinimo laikotarpiu gyventa mediniuose pasta-

1 pav. Perkasa 6, medinių konstrukcijų žymės smėlio įžemyje. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 1. Trench 6, signs of wooden structures in the sterile sand.

2 pav. Perkasa 3, arimo žymės smėlio įžemyje. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 2. Trench 3, signs of ploughing in the sterile sand.

3 pav. Perkasa 2, objektas 4 – gamybinės krosnies liekanos tyrimų metu. Stambūs rieduliai fotonuotraukos kairėje – XIX a. pastato liekanos. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 3. Trench 2, object 4, the remains of an industrial kiln during the investigation. The large fieldstones on the left of the photo are the remains of a 19th-century building.

tuose (spėjamo gyvenamo namo liekanos aptiktos perkasos 4 P dalyje). Šiuo laikotarpiu sklypo dalyje prie Krivių gatvės būta kažkokio galbūt gynybinės paskirties statinio (pylimo?) su medinėmis konstrukcijomis (1 pav.). Sklypas yra prie senovėje strategiškai svarbių kelių sankirtos, todėl šios prielaidos atmesti negalime.

Perkasos 2 ŠR dalyje, perkasos 3 V dalyje ir perkasos 4 vidurinėje dalyje tuo metu buvo užsiimama žemdirbyste – apatiniai, virš įžemio susiformavę kultūrinio sluoksnio horizontai prisodrinti pelenų, bertų dirvai patręšti, smėlio įžemyje yra išlikę arimo žymių (2 pav.). Vėliau sklypas buvo kurį laiką apleistas, o veikla jame atnaujinta XVI a. pabaigoje. Tuomet sklype užsiimta keramikos dirbinių gamyba. Aptiktos dviejų gamybinių krosnių (3 pav.) liekanos, visiškai arba kol kas dalinai ištirtos prie jų buvusių šulinių (objektai 9, 10, 11, 29) duobės (4 pav.). Iš vieno šulinio (objekto 10) paimti mėginiai dendrochronologiniam datavimui. Lentos iš šulinio medinės konstrukcijos dėl jos prastos būklės patikimai datuoti nepavyko, o paimti šulinio užpilde buvusių įlaiduotų lentų mėginiai datuoti 1715 m.

Po 1655–1661 m. Vilnių nusiaubusio Maskvos karo, XVII a. II pusėje – XVIII a. sklype buvo gyvenama, aptikta minimo laikotarpio pastatų, kitų statinių liekanų. Sklypo dalyje prie Krivių gatvės (tirta perkasa 6) aptiktas minimu laikotarpiu datuojamo moliu rišto mūro kampas. Su šiuo pastatu veikiausiai yra susiję ir medinių konstrukcijų liekanos pilkšvo smėlio grunte. Manoma, kad tai 1737–1740 m. Fiurstenhofo Vilniaus miesto plane pavaizduoto pastato liekanos. Pastato Polocko g. 2 vidiniame kieme tirtose perkasose 3 ir 4 aptikta veikiausiai XVIII a., galbūt šio amžiaus pabaiga datuotų ilgų medinių R kryptimi išgaubtų konstrukcijų liekanų – *objektas 21*. Tikslios šio objekto paskirties nustatyti nepavyko. Tai galėtų būti ir sklypus skyrusi tvora, užtvara, o gal įtvirtinimai – pvz., 1702 m. švedų antpuolio ar 1794 m. Tado Kosciuškos vadovaujamo sukilimo laikotarpio.

4 pav. Perkasa 2, objektas 9 – šulinys, apatinės dalies liekanos. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 4. Trench 2, object 9, the remains of the lower part of a well.

Kitas archeologinių tyrimų metu stebėtas sklypo raidos etapas – XIX a. pradžia. Tuomet čia pastatyta pastatų su mūrinėmis konstrukcijomis (juostiniais pamatais, rūsiais). Šie veikiausiai virš pamatų mediniai pastatai išliko iki XIX a. viduryje pastatant pastato Polocko g. 2 P korpusą. Ateityje sklypo Polocko g. 2 dalyse, kuriose dėl nuo archeologų nepriklausančių priežasčių iki šiol nėra atlikti archeologiniai tyrimai, juos būtina pratęsti. Sklype Polocko g. 2 ir jo aplinkoje esama vertingo kultūrinio sluoksnio, radinių, suteikiančių reikšmingų duomenų Vilniaus istorinio Užupio priemiesčio raidos pažinimui.

The excavation at Polocko St. 2

An excavation was conducted on the plot at Polocko St. 2 near a once strategically important road intersection in the historic Vilnius suburb of Užupis. The reconstruction of the former medical establishment's building at this site is foreseen by expanding it and installing modern homes. Prior to beginning the construction work, a 2014 excavation was conducted in 600 m^2 on this plot, which has never been investigated by archaeologists. The cultural layer on this plot is thin, from 0.3 to 1.4 m thick, but in places where wells were dug into the sterile soil, it was even over 6 m thick. Although the archaeological layer is not very thick and nor rich in finds, several essential stages in the development of this territory managed to be identified during the investigation. The earliest cultural layer horizon dates to the 15th or even 14th century. The earliest discovered finds (a hoard of Lithuanian Grand Duke Casimir IV Jagiellon pennies and sherds of 'pot-shaped' stove tiles (*Topfkacheln*) and early blackware) should be dated to the second half – late 15th century. During the earliest period of the plot's development it was occupied by wooden structures. During this period, there was some structure (a bank?), perhaps defensive, with wooden structures on the part of the plot near Krivių Street (Fig. 1). An area of ground in the inner courtyard of the current building was involved in agriculture at that time as the lower cultural layer horizons, which formed on top of the sterile soil, were full of ashes and the sterile sand still bears signs of ploughing (Fig. 2). Later the plot was abandoned for a period with activities resuming in the 16th century. At that time the plot was used for pottery production. The remains of the two industrial kilns were discovered (Fig. 3) and the well shafts that existed in it excavated (Fig. 4). Samples were taken from one of the wells for dendrochronological dating. The boards from the well's wooden structure could not be reliably dated but the samples taken from the rebated boards filling the well were dated to 1715. After the 1655–1661 devastation of Vilnius during the Russo-Polish War, the plot was only inhabited again in the second half of the 17th–18th century and the remains of buildings and other structures from this period were discovered. A corner of clay-bound masonry wall dating to this period was found in the part of the plot near Krivių Street. The remains of wooden structures in the greyish sand soil were probably connected with this building. Trenches 3 and 4, which were excavated in the inner courtyard of the building at Polocko St. 2 contained the remains of long, convex wooden structures facing E that probably date to the 18th century or perhaps to the last part of that century. The precise purpose of this object could not be determined. It could be a fence separating two plots or encircling one or perhaps fortifications, from the 1702 Swedish incursion or the 1794 uprising led by

Tadeusz Kościuszko. The next stage of the plot's development identified during the investigation was the early 19th century when buildings with masonry structures (strip foundations and basements) were erected. These buildings began to be demolished in the mid-19th century and new ones erected in their place. The continuation of the investigation in this Vilnius Old Town courtyard is foreseen.

Irma Kaplūnaitė, Rytis Jonaitis

Tyrimai Maironio gatvėje 19

2014 m. spalio–gruodžio mėnesiais vykdyti detalieji tyrimai Vilniuje, sklype Maironio g. 19. Čia UAB „OGVY" tęsia parengiamuosius darbus pritaikant buvusį Savičiaus ligoninės kompleksą (Bokšto g. 6) gyvenamosioms ir administracinėms patalpoms, požeminei automobilių stovėjimo aikštelei bei rekreacinei zonai. Įvažiavimą į požeminę stovėjimo aikštelę numatyta įrengti iš Maironio gatvės pusės. Būsimo įvažiavimo į požeminę automobilių stovėjimo aikštelę vietoje, šlaite tarp sklypo Bokšto g. 6 R ribos ir dabartinės Maironio gatvės atlikti detalieji tyrimai, ištirta viena 108 m^2 dydžio perkasa.

2009 m. sklype Maironio g. 19 vykdyti archeologiniai žvalgomieji tyrimai (*ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 402–404), kurių metu aptikta mūrinių pastatų fragmentų, XVI–XX a. radinių. Ankstyviausias kultūrinis sluoksnis datuojamas XVII a.

Sklypas Maironio g. 19 yra Vilniaus miesto centrinėje / R dalyje, apie 100 m į PV nuo Skaisčiausios Dievo Motinos katedros soboro, tvoros, juosiančios pastatų kompleksą Bokšto g. 6, R pusėje. Sklypas priklauso posesijai 523 ir patenka į miesto kvartalą 44, kurį riboja Bokšto, Išganytojo, Maironio ir Kūdrų gatvės. Šalia sklypo, ties komplekso Bokšto g. 6 ŠR kampu, XV a. jungėsi trijų Vilniuje buvusių jurisdikų ribos: magistrato, vyskupo ir metropolito. Posesija 523 susiformavo vyskupo jurisdikoje. 1863 m. namų įvertinimo dokumentuose nurodyta, kad posesijoje, kuri tuo metu priklausė gailestingosioms seserims, stovėjo mūrinis na mas. Visos jo patalpos buvo išnuomotos: čia vieno kambario butus nuomojo įvairūs amatininkai – siuvėjai, batsiuviai, šaltkalviai. 1944 m. posesijos 523 pastatai buvo sugriauti, išskyrus vieno aukšto sandėlius, stovėjusius prie Tymo gatvės.

2014 m. sklype Maironio g. 19 tirta perkasa išsidėsčiusi nedideliame šlaite į R nuo Bokšto g. 6 R ribos. Jos paviršius apaugęs žole. Perkasos R dalyje, šlaito apačioje, arčiau Maironio gatvės, prieš tyrimus buvo laikina automobilių stovėjimo aikštelė. Ši perkasos dalis padengta išvažinėta žole. Perkasos viršutiniuose horizontuose fiksuoti vėlyvi, XX a. II pusės – XXI a. kultūriniai sluoksniai. Horizontai susiformavo šioje vietoje įrengiant šiluminę trasą bei tiesiant gausias komunikacijas, taip pat į šlaitą pilant įvairias buitines šiukšles. Perkasos R dalyje XX a. II pusės – XXI a. sluoksniai fiksuoti iki pat pasiekto 2–2,5 m gylio nuo esamo žemės paviršiaus. Perkasos V dalyje aptikti gausūs buvusio mūrinio užstatymo fragmentai (1 pav.). Šie mūrai datuojami XVIII a. viduriu (po 1748 m. gaisro). Tai buvusio mūrinio pastato R ir V sienos fragmentai, spėjamos laiptinės, taip pat bokšto ar panašaus pamato fragmentas. Skersai šių mūrų nutiestas nuotekų kanalas (kolektorius), kurio fragmentų išlikę visame sklype Bokšto g. 6. Kolektorius datuojamas XVIII a. viduriu, matomos vėlesnės rekonstrukcijos.